

บทที่ ๒

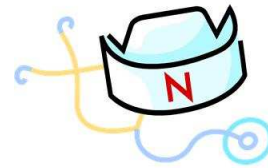
กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล

ในการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล หรือการประกอบวิชาชีพเวชกรรม หรือการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์อื่น เกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ เพียงแต่ในอดีตประชาชนไม่ได้ใช้สิทธิดังกล่าว เพราะเห็นว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องปกติ เป็นเรื่องเวรกรรม และแพทย์ไม่มีเจตนาร้าย ถือเป็นเหตุสุดวิสัย แต่ปัจจุบันประชาชนเริ่มตระหนักถึงสิทธิตามกฎหมายและใช้สิทธิเมื่อเห็นว่าตนเองถูกละเมิดสิทธิ ดังนั้น แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขซึ่งไม่ค่อยสนใจเรื่องกฎหมายเท่าใด จึงเริ่มมาศึกษากฎหมายกันบ้างแล้ว โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเอง เพื่อให้สามารถรู้ และป้องกันแก้ไข เมื่อมีการใช้กฎหมายมาดำเนินการกับตน ในบทนี้จึงรวบรวมข้อกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ เพื่อเป็นความรู้ ซึ่งจะ เป็นเกราะคุ้มกันภัย ไม่ให้ต้องเปลืองพลาเมื่อถูกประชาชนฟ้องร้องคดี

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลประกอบด้วย

๑. กฎหมายแพ่ง มีส่วนเกี่ยวข้อง ๒ ส่วน คือ

- สัญญา
- ละเมิด

สัญญา

ในการประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ หรือการรักษาพยาบาล จะต้องประกอบด้วย ๒ ฝ่าย คือ ฝ่ายแพทย์ กับ ฝ่ายผู้ป่วย ซึ่งก่อนจะทำการตรวจรักษาจะต้องมีการตกลงยินยอมกันก่อน และเมื่อทำการรักษาเสร็จแล้ว ก็จะมีการเก็บค่ารักษาพยาบาลจากผู้ป่วย ดังนั้นจึงถือว่ามีนิติสัมพันธ์ (ความสัมพันธ์ทางกฎหมาย) เกิดขึ้นระหว่างแพทย์กับผู้ป่วย แม้ว่าจะไม่ได้มีการเขียนเป็นสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรก็ตาม โดยถือว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง หรืออาจเรียกว่า สัญญาการให้บริการรักษาพยาบาลก็ได้ ซึ่งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่และความรับผิดชอบต่อกัน กล่าวคือ แพทย์มีความผูกพันต้องทำการรักษาความเจ็บป่วยให้แก่ผู้ป่วย ผู้ป่วยมีหน้าที่ชำระค่ารักษาพยาบาล (ค่ารักษา และค่ายา) ให้แก่แพทย์ในเรื่องนี้ ได้มีคำวินิจฉัยของประธานศาลอุทธรณ์ ซึ่งวินิจฉัยตามอำนาจที่บัญญัติในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค ยืนยันหลักการดังกล่าว (คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ ๑๗๕/๒๕๕๑) แต่เนื่องจากไม่ได้มีการเขียนสัญญาไว้เป็นลายลักษณ์อักษรจึงไม่อาจจะระบุได้ว่า ผลการรักษาจะเป็นอย่างไร ถ้าไม่เป็นไปตามที่ตกลงกัน ใครจะรับผิดชอบอย่างไรบ้างตามหลักสัญญาทั่วไป ซึ่งเรื่องนี้ เห็นว่า บางกรณี แพทย์ก็ไม่กล้ายืนยันว่า จะรักษาแล้วหายจากโรคหรืออาการที่เกิดขึ้นได้หรือไม่ เพราะมีเหตุปัจจัยต่างๆ ทางกายภาพหลายประการ เช่น สภาพของโรค สภาพร่างกายจิตใจของผู้ป่วย ยาที่ต้องใช้รักษา เป็นต้น แต่เป็นที่ทราบกันว่า ผู้ป่วยทุกคนที่มาพบแพทย์ต่างคาดหวังว่าจะหายจากโรคหรืออาการที่เป็นอยู่ เรื่องดังกล่าวนี้ยังไม่ปรากฏเป็นคดีให้

ศาลได้อินิจฉัยเป็นบรรทัดฐาน อย่างไรก็ตาม เชื่อได้ว่า ในอนาคตอันใกล้นี้ น่าจะมีการทำสัญญาให้บริการรักษาพยาบาลที่เป็นลายลักษณ์อักษร แต่สัญญาดังกล่าวก็ต้องอยู่ภายใต้ พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ.๒๕๔๐ ซึ่งจะกล่าวต่อไปในเรื่องความยินยอม

ละเมิด

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๒๐ บัญญัติว่า

“ผู้ใดจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี แก่ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี เสรีภาพก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นทำละเมิด จำต้องใช้สินไหมทดแทนเพื่อการนั้น”

จะเห็นได้ว่ากฎหมายบัญญัติโดยสรุปว่า ผู้ใดทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายให้เขาเสียหายเป็นการทำละเมิด การรักษาพยาบาลที่จะเข้าข่ายเป็นการละเมิดหรือไม่นั้น ต้องพิจารณาว่า การกระทำเข้าตามองค์ประกอบของกฎหมายหรือไม่ กล่าวคือ

๑. จงใจหรือประมาทเลินเล่อ

คำว่า จงใจ หมายถึง การกระทำที่มีเจตนา หรือ รู้ในสิ่งที่ตนกระทำและประสงค์ต่อผล คือ ทราบว่าทำอะไรอยู่ และต้องการให้เกิดผลตามที่ตั้งใจไว้ เช่น ผ่าตัดไส้ติ่ง แพทย์ย่อมมีความรับรู้สำนึกในขณะที่ทำการผ่าตัดว่า ต้องใช้มีดผ่าหรือกรีดตรงไหน และตั้งใจที่จะผ่าเพื่อเอาไส้ติ่งออกจากท้องผู้ป่วยโดยไม่มีเหตุแทรกซ้อนเพื่อให้ผู้ป่วยเสียหาย เป็นต้น โดยหลักแล้ว ไม่มีแพทย์คนไหนเจตนาหรือจงใจให้ผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บหรือเสียหายหรือตาย ดังนั้น โอกาสที่จะถือว่า จงใจทำให้ผู้ป่วยเสียหายจึงแทบไม่มีเลย ส่วนคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” เป็นเรื่องความไม่ระมัดระวัง หรือระมัดระวังน้อยไป การพิจารณาว่าประมาทเลินเล่อหรือไม่ ดูได้ดังนี้

โดยหลักทั่วไป การกระทำโดยประมาทเลินเล่อ ได้แก่การกระทำโดยไม่จงใจแต่ผู้กระทำได้กระทำโดยขาดความระมัดระวังตามสมควร คือ เป็นการกระทำที่อยู่ในลักษณะที่บุคคลผู้มีความระมัดระวังไม่กระทำด้วย ตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กล่าวถึงการกระทำโดยประมาทเลินเล่อไว้ เช่น ลูกหนี้ย่อมต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อที่เกิดขึ้นในระหว่างที่ตนผิคนัดชำระหนี้ (มาตรา ๒๑๗) หรือ การกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อกระทำต่อบุคคลอื่นทำให้เขาได้รับความเสียหาย (มาตรา ๔๒๐) เป็นต้น การกระทำที่ขาดความระมัดระวังตามสมควรนั้น ดูจากตรงไหนว่า “ตามสมควร” มีหลักการพิจารณาโดยดูจากประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งบัญญัติความหมายของคำว่าประมาทไว้ในมาตรา ๕๕ วรรคสี่ คือ

“การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การกระทำที่ความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่การกระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้น จักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่”

จากบทบัญญัติดังกล่าวมีองค์ประกอบของการกระทำโดยประมาท ๓ ประการ คือ

๑. ไม่ใช่การกระทำโดยเจตนา กล่าวคือ ไม่ใช่การกระทำที่รู้สำนึกในการที่กระทำและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือย่อมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น หรือกล่าวอย่างง่าย ๆ คือ ไม่ได้ตั้งใจที่จะกระทำเพื่อให้เกิดผลเช่นนั้น หรืออาจเกิดผลเช่นนั้น

๒. กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ ซึ่งการกระทำโดยประมาท คือ การกระทำโดยขาดความระมัดระวัง ความระมัดระวังในที่นี้หมายถึง

(๑) ความระมัดระวังในภาวะเช่นนั้น ภาวะเช่นนั้น หมายถึง ในขณะที่กระทำการนั้น ๆ เช่น ในขณะที่ขับรถไปตามถนน ในขณะที่ทำการผ่าตัด หรือในขณะที่บรรจุสารเคมีในหีบห่อ เป็นต้น

(๒) ความระมัดระวังตามวิสัย “วิสัย” หมายความว่า สภาพที่อยู่ในตัวผู้กระทำซึ่งต้องแยกเป็น “วิสัยคนธรรมดา” ซึ่งพิจารณาตามอายุ เพศ การอบรม ความจัดเจนหรือประสบการณ์แห่งชีวิตและอื่น ๆ “วิสัยบุคคลผู้มีวิชาชีพ” นอกจากจะมีวิสัยคนธรรมดาแล้วยังต้องมีความสำนึกในความเป็นผู้มีวิชาชีพ ผู้มีความรู้ ความสามารถเฉพาะทางเพิ่มมาอีกด้วย เช่น วิชาชีพทนายความ วิชาชีพแพทย์ สถาปนิก วิศวกรรรม เป็นต้น

(๓) ความระมัดระวังตามพฤติการณ์ หมายความว่า เหตุภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น ในการขับรถ “พฤติการณ์” หมายถึง สภาพรถ สภาพถนน สภาพแวดล้อมถนน รวมทั้งเหตุการณ์อื่น ๆ

ส่วนคำว่า “จักต้องมี” หมายความว่า จะต้องมีความระมัดระวังในภาวะเช่นนั้น และเป็นความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ โดยระดับของความระมัดระวังนั้น ไม่ได้คงที่แน่นอนตายตัว แต่ขึ้นลงตามภาวะของการกระทำตามวิสัยและพฤติการณ์

๓. ผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้น แต่หาได้ใช้เพียงพอไม่ จึงใช้ความระมัดระวังเหมือนกันแต่ใช้น้อยไปเมื่อพิจารณาวิสัยและพฤติการณ์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการประมาท

๑. ความประมาท อาจแบ่งได้เป็น ๒ ลักษณะ

๑.๑ ประมาทโดยจงใจ หมายความว่า ผู้กระทำไม่เพียงแต่ขาดความระมัดระวังเท่านั้น แต่ได้กระทำโดยรู้สีกอยู่แล้วว่า เป็นการเสี่ยงที่จะเกิดภัยก็ยังขึ้นทำลงไป โดยคิดว่าคงสามารถหลีกเลี่ยงไม่ให้เกิดภัยขึ้นได้ ประมาทลักษณะนี้ถือว่าเป็นประมาทอย่างร้ายแรง

๑.๒ ประมาทโดยไม่รู้ตัวหรือประมาทธรรมดา คือ ไม่ระมัดระวังตามสมควร

๒. การกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนในกฎหมายจะถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาทในทันทีซึ่งไม่ได้ ผู้กระทำประมาทหรือไม่ ต้องพิจารณาตามมาตรา ๕๕ วรรคสี่ เช่น

ฎีกาที่ ๒๕๔/๒๕๐๑ ขับรถยนต์โดยไม่มิใบอนุญาตแต่ไม่ประมาททับคนตายก็ไม่มี ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย

ฎีกาที่ ๒๐๖/๒๕๐๓ จำเลยขับรถผิดทางเข้าไปชนรถที่ผู้เสียหายขับจี๋ เพียงแต่ปรากฏว่าผู้เสียหายไม่มีใบอนุญาตให้ขับจี๋เท่านั้น ยังไม่เป็นเหตุที่จะทำให้ฟังว่าผู้เสียหายประมาทเลินเล่อ จะเห็นว่าการไม่มีใบขับจี๋หรือใบอนุญาตขับจี๋รถนั้น แม้จะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ แต่เพราะเหตุที่ไม่มีใบขับจี๋ยังถือไม่ได้ว่าประมาทต้องให้ได้ความว่า ผู้นั้นกระทำการโดยประมาทตามองค์ประกอบมาตรา ๕๕ วรรคสี่ จึงจะถือว่าประมาท

๓. การกระทำโดยประมาทไม่มีการพยายามกระทำความผิด (ตามมาตรา ๘๐) เพราะการพยายามกระทำความผิดมิได้เฉพาะในการกระทำความผิดโดยเจตนาเท่านั้น

๔. การกระทำโดยประมาทจะมีการร่วมกระทำใช้ให้กระทำ หรือสนับสนุนให้กระทำไม่ได้ กล่าวคือ ถ้ามีผู้กระทำโดยประมาทหลายคน ต่างคนต่างต้องรับผิดชอบประมาทในการกระทำของตนมิใช่ในฐานะร่วมกระทำกับผู้อื่น

เมื่อเราได้รับทราบความหมายของคำว่า “ประมาทเลินเล่อ” แล้ว ลองมาดูตัวอย่างซึ่งนำมาจากคำพิพากษาของศาล (บางกรณียังไม่ถึงที่สุด) เพื่อศึกษาดูว่ากรณีไหน บางทีน่าจะเข้าข่ายประมาทและเพื่อให้เข้ากับบรรยากาศในปัจจุบัน จึงขอยกตัวอย่างคดีที่ผู้เสียหายฟ้องกระทรวงสาธารณสุข และสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขเนื่องมาจากการกระทำของแพทย์ (การรักษาพยาบาลผู้ป่วย) มาเป็นกรณีศึกษาสัก ๑ เรื่อง

คดีที่ ๑

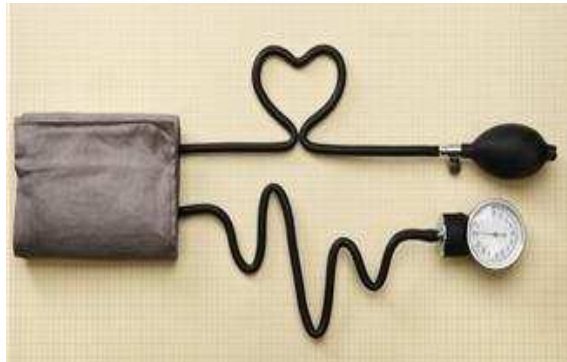
โจทก์ฟ้องว่า ได้ฝากครรภ์ไว้ที่โรงพยาบาล ส. ได้ไปพบแพทย์ตามนัดเสมอร่างกายของโจทก์และทารกในครรภ์ มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์ดีปรากฏว่า วันหนึ่งโจทก์ปวดท้องอย่างรุนแรงจึงไปที่โรงพยาบาล ส. พบแพทย์ ป. ที่มีหน้าที่ดูแลรักษาแต่แพทย์ดังกล่าว ปล่อยปละละเลยไม่ตรวจ

ดูแลรักษาตามระเบียบวิธีปฏิบัติทางการแพทย์โดยนำโจทก์ไปนอนรอด้วยความเจ็บปวดทรมานเป็นเวลาหลายชั่วโมง โจทก์หมดสติไม่สามารถคลอดโดย วิธีปกติ ส่วนทารกมีอาการขาดอากาศอย่างรุนแรงไม่มีทางอื่นต้องทำการผ่าตัด แพทย์ ป. ได้ทำการผ่าตัดปรากฏว่า เด็กคลอดเป็นเพศชายและถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากสาเหตุขาดอากาศหายใจ จึงถือว่าการกระทำที่ไม่ดำเนินการรักษาพยาบาลตามหลักทางวิธีการแพทย์เป็นเหตุให้บุตรโจทก์ถึงแก่ความตายเรียกค่าเสียหาย ๑.๓ ล้านบาท พร้อมดอกเบี้ย คดีนี้ต่อสู้กัน

ถึงศาลฎีกาโดยศาลชั้นต้นพิพากษายกฟ้อง แต่ศาลอุทธรณ์พิพากษาแก้ไขจำเลยที่ ๑ และจำเลยที่ ๒ ร่วมกันใช้เงินแก่โจทก์คนละ ๓๖๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ย (โจทก์คือ พ่อและแม่ของเด็ก) คดีขึ้นสู่ศาลฎีกา ซึ่งศาลฎีกาพิพากษาให้ยกฟ้องโจทก์ทั้งสอง โดยศาลฎีกาเห็นว่า ข้อเท็จจริงคือ เมื่อโจทก์มาถึงโรงพยาบาลแล้ว พยาบาลได้นำโจทก์ไปห้องคลอดและทำความสะอาดร่างกาย นอนรอที่ห้องคลอดต่อมามีแพทย์หญิงคนหนึ่งมาตรวจวัดช่องคลอดและสอบถามได้ความว่า โจทก์คลอดลูกคน

แรกโดยวิธีธรรมชาติ คนนี้เป็นคนที่ ๒ แพทย์จึงเห็นว่า น่าจะคลอดด้วยวิธีธรรมชาติได้เช่นกัน จากนั้นแพทย์ ป. เข้ามาตรวจครรภ์และตั้งพยาบาลให้น้ำเกลือ และพยาบาลนำออกซิเจนมาครอบ จมูกช่วยหายใจ หลังจากนั้นอีกประมาณ ๓ ชั่วโมง แพทย์ ป. มาตรวจครรภ์และบอกว่าไม่สามารถ คลอดได้เองต้องผ่าตัดเอาทารกออกข้อเท็จจริงในระหว่างโจทก์มาพบแพทย์จนกระทั่งผ่าตัด ปรากฏว่า แพทย์และพยาบาลได้ทำการตรวจสุขภาพและช่องคลอด โจทก์เป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องกันพบว่า ทารกในครรภ์มีการเต้นของหัวใจเป็นปกติความสัมพันธ์ของการเปิดปากมดลูก และการเคลื่อนที่ลงต่ำของส่วนนำปกติ เมื่อพบว่า สีของน้ำคร่ำที่ไหลออกมาผิดปกติ แพทย์ ป. ก็ให้การรักษาเบื้องต้น โดยการให้น้ำเกลือและออกซิเจนทันที (มีประมาณน้ำคร่ำผิดปกติเพียง ๕๐ ลูกบาศก์เซนติเมตร) การ บีบตัวของมดลูกและทารกมีการเต้นของหัวใจเป็นปกติอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งเข้าห้องผ่าตัด ซึ่ง แสดงว่า ช่วงเวลาที่แพทย์ ป. ไปตรวจครรภ์ครั้งแรกจนถึงเวลาก่อนผ่าตัด ยังไม่มีสิ่งผิดปกติที่ต้อง ผ่าตัด เหตุที่แพทย์ ป. ต้องผ่าตัดทำคลอดเนื่องจากส่วนนำไม่เคลื่อนต่ำลงตามควรที่จะเป็น ซึ่งก่อน ผ่าตัด แพทย์ ป. ได้พิจารณาทางเลือก ๒ ทาง คือ ผ่าตัดกับใช้เครื่องดูดออกแต่ประเมินแล้วเห็นว่า ทารกศีรษะอยู่สูง หากใช้เครื่องดูดอาจไม่ปลอดภัยทั้งแม่และเด็ก จึงตัดสินใจผ่าตัด ดังนั้น การไม่รีบ ผ่าตัดและผ่าตัดล่าช้าไปบ้าง จึงหาใช่ข้อบ่งชี้ว่า แพทย์ประมาทเลินเล่อในการตรวจรักษาหรือ ตัดสินใจผิดพลาดไม่ นอกจากนี้ เมื่อผ่าตัดทารกออกมาพบว่า หัวใจทารกไม่เต้น ทีมผ่าตัดได้ทำการ ปฐมพยาบาล บีบหัวใจ ให้ยากระตุ้นและใส่ ท่อช่วยหายใจ แต่ไม่สามารถช่วยชีวิตทารก ไว้ได้ ศาลฎีกาจึงเห็นว่า นายแพทย์ ป. ได้ใช้ ความระมัดระวังในการตรวจรักษาโจทก์ที่ ๑ ตามความรู้ความสามารถในการประกอบ วิชาชีพแพทย์แล้ว การกระทำของทางแพทย์ ป. ไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์พิพากษายกฟ้อง (ฎีกาที่ ๕๐๑๘/๒๕๕๐) จากคดีนี้มีข้อสังเกต หลายประการ คือ

๑. กระบวนการรักษาตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จสิ้นมีบันทึกทางการแพทย์ไว้อย่างสมบูรณ์ ต่อเนื่องทุกกระบวนการ เมื่อพยานมาเบิกความประกอบเอกสาร ทำให้พยานฝ่ายจำเลยมีน้ำหนักมาก
๒. กระบวนการรักษาเป็นไปตามมาตรฐานทุกขั้นตอน สามารถชี้แจงอธิบายได้ สมเหตุสมผล
๓. การใช้ดุลยพินิจของแพทย์อยู่บนหลักการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ แม้ผลจะออกมาว่า เกิดความเสียหายเพราะทารกเสียชีวิต แต่ศาลก็เห็นว่า ไม่ใช่มีสาเหตุจากความประมาท หรือนัยหนึ่งคือ การดำเนินการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ มีมาตรฐานวิชาชีพไม่ถือเป็นการกระทำ โดยประมาทอันจะมีความผิดตามกฎหมาย
๔. พยานผู้เชี่ยวชาญเป็นแพทย์ในโรงพยาบาล ส. นั้นเอง ไม่ได้มาจากหน่วยงานอื่นแต่ ศาลก็เชื่อถือ

คดีที่ ๒

โจทก์ฟ้องว่า ผู้ตายเข้ารับการรักษาอาการแน่นหน้าอก หายใจไม่อิ่ม และกล้ามเนื้อเกร็งที่โรงพยาบาล ต. แพทย์โดยประมาทเดินเล่อโดยส่งพยาบาลฉีดยาลดอาการวิตกกังวล จำนวน ๒ เข็ม ซึ่งเกินขนาดที่ผู้ตายได้รับจนผู้ตายหมดสติ จากนั้นแพทย์ดังกล่าวได้สั่งให้ญาตินำตัวผู้ตายกลับบ้าน และปกปิดความผิดด้วยการบันทึกในเวชระเบียนว่า ก่อนกลับบ้านผู้ป่วยรู้สึกตัวทำตามคำสั่งได้ หายใจปกติสม่ำเสมอ ทั้งที่ผู้ตายหมดสติแล้ว การกระทำของแพทย์ทำให้โจทก์เสียหาย ขอให้ชดใช้เงิน ๒.๘ ล้านบาทพร้อมดอกเบี้ย

ศาลชั้นต้นพิจารณาแล้วเห็นว่า จากพยานโจทก์น่าจะเชื่อได้ว่า หลังพยาบาลฉีดแวนิลีตามเข็มที่สองให้ผู้ตายตามคำสั่งของแพทย์ ผู้ตายหมดสติแม้โจทก์ทั้งสาม ไม่สามารถนำสืบให้เห็นว่า แพทย์ประมาทเดินเล่อในการรักษา แต่การที่แพทย์ซึ่งเป็นผู้วินิจฉัยอาการของผู้ตายซึ่งมีหน้าที่ต้องใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์เป็นพิเศษ โดยการรับผู้ตายไว้ตรวจรักษาหรือเฝ้าดูอาการของผู้ตายต่อไปจนกว่าผู้ตายจะรู้สึกตัว แต่แพทย์หาได้ทำเช่นนั้นไม่ กลับให้ญาตินำผู้ตายกลับบ้านในขณะที่ผู้ตายหมดสติแสดงว่า ไม่ได้ใช้ความระมัดระวัง ในการดูแลรักษาผู้ตายจนผู้ตายถึงแก่ความตายในขณะที่เดินทางกลับบ้าน แม้จะด้วยสาเหตุการตายเกิดจากกล้ามเนื้อหัวใจตายจากเส้นเลือดแดงเลี้ยงหัวใจตีบแข็งก็ตาม เช่นนี้ย่อมทำให้โจทก์เสียหาย ถือว่าแพทย์ทำละเมิดต่อโจทก์พิพากษาให้จำเลยชดใช้เงินค่าปลงศพ ๓๐,๐๐๐ บาท ค่าขาดไร้อุปการะรวม ๒๐๐,๐๐๐ บาท พร้อมดอกเบี้ยร้อยละ ๘.๕

คดีนี้มีข้อสังเกตคือ แม้โจทก์จะนำสืบไม่ได้ว่า ผู้ตายตายเพราะการฉีดแวนิลีตามเข็ม แต่การที่แพทย์ให้ผู้ตายกลับบ้านขณะที่ยังไม่ได้สติ ถือเป็นการไม่ระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์ซึ่งต้องมีเป็นพิเศษ แม้ผู้ตายตายด้วยสาเหตุอื่นก็ถือว่า ประมาทเดินเล่อแล้ว และศาลให้ชดใช้เงินบางส่วนที่เหมาะสมกับความประมาทดังกล่าว คดีนี้ศาลอุทธรณ์พิพากษายืนและคดีถึงที่สุด การวินิจฉัยของศาลได้ชี้ให้เห็นว่า ความรับผิดชอบของแพทย์ยังมีอยู่ แม้ว่าผู้ตายเดินทางกลับบ้านแล้ว (คดีนี้ผู้ตายเสียชีวิตระหว่างทางกลับบ้าน)

คดีที่ ๓

โจทก์ฟ้องว่า นาง อ.ผู้ตายได้เข้ามารับการทำคลอดที่โรงพยาบาล พ. แพทย์ได้นำผู้ตายเข้าห้องผ่าตัดทำคลอดบุตรออกมาได้ แต่แพทย์ดังกล่าวบอกโจทก์ว่า ระหว่างทำการคลอดตอนเด็กี้ออกมามีอัมพาตไปโดนเส้นเลือดขาด จึงจำเป็นต้องต่อเส้นเลือดโดยด่วน และเนื่องจากอุปกรณ์การแพทย์ไม่พร้อม ขอให้นำตัวผู้ตายส่งไปยังโรงพยาบาล อ. เพื่อทำการรักษาต่อแล้วนำตัวเข้าห้องไอ.ซี.ยู.แต่ไม่อาจช่วยเหลือผู้ตายได้ การกระทำของแพทย์ พยาบาล โรงพยาบาล พ. เป็นการกระทำโดยประมาทและควรต้องมียุติกรรม เครื่องมือแพทย์ และปริมาณของเลือดให้เพียงพอ และใช้ความ

ระมัดระวังในการผ่าตัดคลอดบุตร และนำเด็กออกจากครรภ์ เป็นเหตุให้ผู้ตายต้องเสียชีวิต เนื่องจากช็อกเสียเลือดมาก การกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดทำให้โจทก์เสียหายขอให้ชดเชย ๒.๕ ล้านบาท

คดีนี้ศาลพิจารณาแล้วเห็นว่า ผู้ตายเสียชีวิตเพราะอาการเสียเลือดมากผู้ตายฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลนี้มาตั้งแต่ต้น และปฏิบัติตัวตามคำสั่งของแพทย์และไปตามนัดตลอดแพทย์ผู้ตรวจครรภ์ทราบแต่แรกแล้วว่า ผู้ตายมีโรคโลหิตจาง ซึ่งเอกสารทางการแพทย์เรื่องการฝากครรภ์ระบุว่า การตั้งครรภ์ของผู้ป่วยซึ่งป่วยเป็นโรคโลหิตจาง หรือธาลัสซีเมีย ถือว่าเป็นกรณีที่บุคคลมีภาวะเสี่ยงสูง และมีอันตรายในการคลอดบุตรสูง เนื่องจากผู้ป่วยโรคนี้จะส่งผลให้เด็กในครรภ์เติบโตช้า

และตัวผู้ป่วยทนต่อการสูญเสียเลือดได้น้อยกว่าคนปกติทั่วไป ตลอดจนมีการติดเชื้อง่ายในขณะที่ทำคลอด ดังนั้น แพทย์ผู้ดูแลครรภ์ของผู้ป่วยซึ่งเป็นโรคโลหิตจางจะต้องใช้ความระมัดระวังมากเป็นพิเศษ ซึ่งเป็นหลักการรักษาของแพทย์ทั่วไปที่จะต้องดูแลผู้ป่วยตั้งครรภ์ ซึ่งเป็นโรคนี้ตั้งแต่ก่อน

คลอดระหว่างคลอด และหลังคลอด แพทย์ทราบอยู่แล้วว่า ผู้ตายเป็นโรคโลหิตจางอยู่ก่อนคลอด ซึ่งตามวิชาชีพแพทย์เกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยซึ่งเป็นโรคนี้ต้องมีการเตรียมการก่อนคลอด โดยจะต้องเตรียมเลือด อุปกรณ์ให้เพียงพอปรากฏว่า โรงพยาบาลไม่ได้เตรียมเลือดไว้ ผู้ตายสูญเสียเลือดมากแสดงให้เห็นว่า ก่อนคลอดไม่มีการเตรียมเลือดให้เพียงพอ หลังคลอดไม่ได้มีการเฝ้าระวังเกี่ยวกับการสูญเสียเลือดหรือการตกเลือดแพทย์ไม่ได้ทำการรักษาอาการตกเลือดของผู้ตายหลังคลอดแต่อย่างใด แต่กลับส่งตัวผู้ตายไปโรงพยาบาล อ. ทั้งที่ผู้ตายยังคงเลือดอยู่ชีพจรเต้นเร็ว ความดันโลหิตต่ำ โดยให้น้ำเกลือเพียงขวดเดียว ผู้ตายถึงแก่ความตายก่อนถึงโรงพยาบาล อ. เพียง ๕ นาที ฟังได้ว่า ผู้ตายถึงแก่ความตายในขณะที่ยังอยู่ในความรับผิดชอบของแพทย์และโรงพยาบาล พ. และถือว่า แพทย์กระทำโดยประมาทเลินเล่อขาดความระมัดระวังตามวิชาชีพ และวิสัยของแพทย์ทั่วไป ผู้ตายถึงแก่ความตายจึงเป็นละเมิดพิพาทขอให้จำเลยชดเชยเงินแก่โจทก์ ๒.๖ ล้านบาท พร้อมดอกเบี้ย

คดีนี้ถึงที่สุดแล้วโดยจำเลยและโจทก์ไม่อุทธรณ์

จากตัวอย่างทั้ง ๓ เรื่อง น่าจะได้แนวคิดเกี่ยวกับการกระทำโดยประมาทในส่วนของกรให้บริการทางการแพทย์หลายประการ ซึ่งการพิจารณาการกระทำโดยศาลจะพิจารณาตามหลักกฎหมาย มาตรา ๕๕ วรรคสี่ ดังกล่าวข้างต้นนั่นเอง ที่จริงแล้วขณะนี้ก็มีกรณีตัวอย่างมากพอสมควร แต่ในตอนนี้ได้ยกมาให้พิจารณากรณีที่ศาลพิพากษาค่อนข้างชัดเจน อย่างไรก็ตามการปฏิบัติตามทุกอย่างต้องดำเนินการด้วยความสุขุม รอบคอบในทุกขั้นตอน กระบวนการจึงจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ไม่ประมาท และในการดำเนินชีวิตขอให้ระลึกถึงปัจฉิมโอวาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้เคยตรัสไว้แก่สาวก คือ “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อันว่าสังขารทั้งหลายย่อมมีความเสื่อมสลายไปเป็นธรรมดา ท่านทั้งหลายจงยังกิจทั้งปวงอันเป็นประโยชน์ของตนและประโยชน์ของผู้อื่นให้บริบูรณ์ด้วยความไม่ประมาทเถิด

๒. กระทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมาย

ประเด็นนี้ต้องพิจารณาว่า การกระทำที่แพทย์ทำต่อผู้ป่วยผิดกฎหมายอย่างไร ถ้าจะเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน ลองพิจารณาคดีละเมิดเรื่องรถชนคน จะเห็นว่า ในเบื้องต้นจะต้องพิจารณาว่า ผู้ขับรถยนต์ประมาทเลินเล่ออย่างไร ซึ่งจะอิงกฎหมายเกี่ยวกับการจราจร เช่น ขับรถด้วยความเร็วสูงกว่าที่กฎหมายกำหนด หรือ ขับรถถึงทางแยกพร้อมแล้วไม่ชะลอความเร็ว หรือขับรถแซงในที่คับขัน เป็นต้น เมื่อผู้ขับรถกระทำผิดกฎหมายจราจร ย่อมเข้าองค์ประกอบข้อนี้แล้ว และก็จะโยงไปถึงว่า การขับรถผิดกฎหมายจราจรถือเป็นการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ คือ ขับเร็วกว่าที่กฎหมายกำหนด แล้วไม่ระมัดระวังจึงชนคนบาดเจ็บ หรือเสียชีวิต แต่กรณีการรักษาพยาบาลของแพทย์ ไม่มีกฎหมายที่บัญญัติโดยตรงว่า ห้ามแพทย์ทำอะไรบ้าง หรือรักษาผิดอย่างไร จะมีเพียงมาตรฐานจรรยาบรรณ ตามข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วย การรักษจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้อ ๑๕ ที่บัญญัติว่า “ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพเวชกรรมในระดับดีที่สุดในสถานการณ์นั้นๆ ภายใต้ความสามารถและข้อจำกัดตามภาวะวิสัย และพฤติการณ์ที่มีอยู่” แต่การทำผิดจริยธรรม ถือเป็นความผิดทางวิชาชีพ ที่มีโทษเฉพาะที่กำหนด ไม่ใช่ความผิดทางแพ่ง หรือทางอาญา ซึ่งยังไม่มีคำพิพากษาของศาลฎีกาในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามการกระทำของแพทย์ในการรักษาพยาบาลอาจเข้าข่ายเป็นความผิดตามกฎหมายอาญาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๒๕๑ คือ กระทำการโดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย หรือมาตรา ๓๐๐ กระทำการ โดยประมาท เป็นเหตุให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส หากศาลยกข้อกฎหมายอาญาดังกล่าวมาพิจารณาจะเห็นว่า หากเข้าองค์ประกอบความผิดก็จะเป็นการทำต่อผู้อื่นโดยผิดกฎหมายที่จะเป็นการละเมิดตามมาตรา ๔๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เข้าใจได้ว่า ศาลในสวนคดีแพ่ง น่าจะพิจารณาตามบทบัญญัติดังกล่าวก่อน แล้วจึงปรับให้เข้ากับเรื่องจงใจหรือประมาทเลินเล่อที่จะเป็นละเมิด เพียงแต่ในคำพิพากษาจะไม่ได้เขียนไว้ ซึ่งก็น่าจะเป็นส่วนที่เป็นประโยชน์กับแพทย์ เพราะถ้าเขียนไว้ก็จะเข้าข่ายคดีอาญา ที่โจทก์อาจยกขึ้นฟ้องร้องต่อศาลให้พิจารณาลงโทษแพทย์ทางอาญาได้ง่ายขึ้น

๓. ให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย เสรีภาพ ทรัพย์สินหรือสิทธิใดๆ

ประเด็นนี้เป็นเรื่องผลของการกระทำที่ผิดกฎหมายดังกล่าว ซึ่งครอบคลุมกว้างขวางมาก โดยหลักศาลจะพิจารณาลงโทษหลังจากเห็นว่า แพทย์กระทำการ โดยประมาทเลินเล่อและผิดกฎหมาย เพื่อกำหนดค่าเสียหาย หรือ ค่าสินไหมทดแทนที่จะให้แก่ผู้เสียหายในการพิจารณาค่าสินไหมทดแทน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๓๘ บัญญัติว่า

“ค่าสินไหมทดแทนจะพึงใช้โดยสถานใด เพียงใดนั้น ให้ศาลวินิจฉัยตามควรแก่พฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด

อนึ่ง ค่าสินไหมทดแทนนั้น ได้แก่ การคืนทรัพย์สินอันผู้เสียหายต้องเสียไป เพราะละเมิด หรือใช้ราคาทรัพย์สินนั้น รวมทั้งค่าเสียหายอันจะพึงบังคับให้ใช้เพื่อความสะดวกอย่างไรๆ อันได้ ก่อขึ้นนั้นด้วย”

จะเห็นได้ว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนอยู่ในดุลพินิจของศาล และคดีทางการแพทย์ จะไม่สามารถคืนทรัพย์สินหรือใช้ราคาทรัพย์สิน แต่จะเป็นการให้ใช้ค่าเสียหายที่ผู้เสียหายควรได้รับ โดยดูจากพฤติการณ์ และความร้ายแรงแห่งละเมิด โดยหลักศาลจะพิจารณาให้ชดใช้ดังนี้

๑) กรณีตาย

- ค่าปลงศพ
- ค่าใช้จ่ายอื่นอันจำเป็น
- ค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย
- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าขาดประโยชน์จากการทำมาหาได้ เพราะไม่สามารถทำงานได้

๒) กรณีบาดเจ็บ

- ค่ารักษาพยาบาล
- ค่าขาดประโยชน์จากการทำมาหาได้ เพราะไม่สามารถทำงานนั้นได้
- ค่าขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย
- ค่าเสียความสามารถประกอบกิจการงาน ในเวลาปัจจุบันและในอนาคต

๓) กรณีเสียชื่อเสียง

- ให้จัดการตามสมควร เพื่อทำให้ชื่อเสียงของผู้นั้นกลับคืนมา
- ใช้ค่าเสียหาย

๔) กรณีเสียเสรีภาพ

- ค่าเสียหายที่เป็นตัวเงินและที่ไม่เป็นตัวเงิน

อายุความหรือกำหนดเวลาใช้สิทธิเรียกร้องทางศาล

อายุความละเมิดมีบัญญัติในมาตรา ๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ คือ ผู้ป่วย หรือผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายในเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่รู้ถึงการละเมิดและรู้ตัวผู้ที่จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทน กล่าวคือ รู้ว่าเกิดเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหาย และรู้ตัวผู้กระทำความผิดดังกล่าว เช่น อ้างว่า แพทย์ผ่าตัดแล้วทำให้ติดเชื้อมัน ก็ต้องถือว่าวันที่ติดเชื้อมันเป็นวันที่รู้ถึงการละเมิด และรู้ตัวแพทย์ผู้กระทำให้เกิดการติดเชื้อมัน จึงจะถือเป็นวันเริ่มต้นสิทธิฟ้องคดีหรือ อีกกรณีหนึ่งคือ ใช้สิทธิฟ้องคดีภายในสิบปีนับแต่วันที่ทำละเมิด

- อายุความตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.๒๕๕๑ มาตรา ๑๑ คือ กรณีความเสียหายเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรือ อนามัย โดยผลของสารที่สะสมในร่างกาย หรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ จะต้องฟ้องคดีหรือใช้สิทธิเรียกร้อง ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหาย และรู้ว่าผู้กระทำผิด แต่ไม่เกินสิบปีนับแต่วันที่อยู่ถึงความเสียหาย

ดังนั้น อายุความฟ้องคดีจึงมี ๒ กรณี คือ

๑) กรณีทำไปภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่อยู่ถึงการละเมิด และรู้ว่าผู้กระทำละเมิด

๒) กรณีการสะสมในร่างกาย เช่น สารตะกั่ว หรือสารปรอท เป็นต้น หรือกรณีที่กว่าจะแสดงอาการต้องใช้เวลาานาน ต้องฟ้องภายใน ๑ ปี นับแต่วันรู้ความเสียหาย และรู้ว่าผู้กระทำผิด ถ้าไม่ทราบตัวผู้กระทำผิด หรือไม่ทราบว่ามีการละเมิดตามข้อ ๑) ข้อ ๒) ต้องฟ้องภายในสิบปีนับแต่วันที่ เกิดเหตุละเมิด

ฉะนั้นตามหลักต้องฟ้องภายใน ๑ ปี ตามข้อ ๑) นอกจากเข้าข้อยกเว้นตาม ข้อ ๒) อายุความจึงเป็น ๑ ปี กรณีนี้มีผู้เข้าใจผิดว่าต้องถือตามกฎหมายวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค คือ ๓ ปี เป็นหลัก ซึ่งไม่ถูกต้องอย่างไรก็ตามยังมีเหตุที่จะทำให้อายุความทั้งสองกรณี ขยายออกไปอีกตามมาตรา ๔๔๘ วรรคสอง คือ ถ้าผู้เสียหายฟ้องคดีอาญาแพ่งก่อนแล้วจึงมาฟ้องคดีแพ่ง จะถืออายุความคดีอาญาเป็นเกณฑ์ ดังนี้

- กรณีผู้ปวยตาย อายุความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๕๕ (๒) คือ สิบห้าปี
- กรณีผู้ปวยบาดเจ็บสาหัส อายุความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๕๕ (๓) คือ สิบปี

แต่มีข้อสังเกตว่า ถ้าคดีอาญาฟ้องแพ่ง แต่คดีแพ่งฟ้องหน่วยงาน (ของรัฐ) ตามพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. ๒๕๓๕ ในคดีแพ่งจะต้องใช้อายุความ ๑ ปี เพราะจำเลยเป็นคนละคนกัน (คำพิพากษาฎีกาที่ ๗๔๒๐/๒๕๔๘) แต่ถ้าเป็นกรณีของเอกชนที่ฟ้องแพ่งได้ทั้งคดีอาญาและคดีแพ่งจะใช้อายุความคดีอาญา ซึ่งยาวกว่าดังกล่าวข้างต้น ดังนั้นถ้าเป็นแพทย์ที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลของรัฐจะได้เปรียบกว่าในเรื่องอายุความทางแพ่ง คือ ต้องฟ้องหน่วยงานต้นสังกัดภายใน ๑ ปีเท่านั้น ไม่สามารถใช้อายุความคดีอาญาได้

๒. กฎหมายอาญา

การประกอบวิชาชีพทางการแพทย์ เป็นการกระทำต่อร่างกายของมนุษย์ ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงอย่างมากที่จะเกิดผลที่ไม่คาดคิดมาก่อน เนื่องจากการรักษาพยาบาลผู้ป่วยแต่ละรายมีปัจจัยต่างๆ ไม่เหมือนกัน เช่น สภาพร่างกาย อายุ ความรุนแรงของโรค ความพร้อมของเครื่องมือ

อุปกรณ์ต่างๆ เป็นต้น ในการรักษาแต่ละครั้งจึงไม่อาจบอกได้ว่าจะต้องหายแน่นอนหรือไม่หายแน่นอน ด้วยเหตุปัจจัยดังกล่าว แต่ถ้าผลของการรักษาถ้าไม่หาย และมีเหตุไม่คาดหมายเกิดขึ้นอาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย จิตใจ หรือแม้กระทั่งอาจถึงแก่ชีวิตได้ ในอดีตผู้ป่วยมักไม่คิดใจในผลที่ไม่คาดหมายดังกล่าว แต่ปัจจุบันมีเหตุปัจจัยอื่นที่บางครั้งเห็นได้ชัดเจน เช่น การดูแลเอาใจใส่ของแพทย์ หรือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น ทำให้ผู้ป่วยตระหนักถึงสิทธิของตนมากขึ้น เมื่อมีเหตุไม่คาดหมายเกิดขึ้นหากแพทย์ หรือ เจ้าหน้าที่ไม่สามารถอธิบายได้ หรืออธิบายได้ไม่ดี ไม่ถูกต้อง ผู้ป่วยหรือญาติก็จะใช้สิทธิตามกฎหมายทันที ที่น่าเป็นห่วงคือ การใช้สิทธิฟ้องร้องทางอาญา เพราะโทษที่จะได้รับ เช่น จำคุก กักขัง ทำให้แพทย์ที่ผิดๆ ตื่นตระหนก กลัวจะถูกดำเนินคดีอาญาดังนั้นจึงควรทราบว่า การประกอบวิชาชีพทางการแพทย์มีโอกาสที่จะเป็นความผิดทางอาญาอะไรบ้าง

บทบัญญัติที่เกี่ยวกับความรับผิดในทางการแพทย์ในทางอาญา

๑. ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา ๒๕๕ บัญญัติว่า

“ผู้ใดทำร้ายร่างกายผู้อื่นจนเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่กาย หรือจิตใจของผู้อื่นนั้น ผู้นั้นกระทำความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานนี้ผู้กระทำความผิดต้องมีเจตนาด้วย การประกอบวิชาชีพเวชกรรม คือ การกระทำต่อร่างกายมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นการฉีดยาหรือสสารหรือสอดใส่สิ่งใดๆ เข้าไปในร่างกายเพื่อการรักษา การผ่าตัด เป็นต้น ซึ่งการกระทำดังกล่าว เป็นการทำร้ายบุคคลโดยเจตนา แต่เนื่องจากการกระทำเพื่อรักษาพยาบาลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ป่วย การให้ผู้ป่วยแสดงความยินยอมให้ทำการรักษาพยาบาลจะถือเป็นการยกเว้นความผิดฐานนี้ ดังนั้น การแสดงความยินยอมของผู้ป่วยจึงเป็นเรื่องสำคัญ และควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงหากมีเหตุข้อขัดแย้ง อย่างไรก็ตาม ความยินยอมดังกล่าวถือว่าเป็นความยินยอมให้กระทำการรักษาตามมาตรฐานวิชาชีพเท่านั้น ซึ่งจะได้กล่าวต่อไปในเรื่องความยินยอม

๒. ความผิดฐานเจตนาฆ่าผู้อื่น ตามมาตรา ๒๘๘

“ผู้ใดฆ่าผู้อื่น ต้องระวางโทษประหารชีวิต จำคุกตลอดชีวิต หรือจำคุกตั้งแต่สิบห้าปีถึงยี่สิบปี”

ความผิดตามมาตรานี้ ต้องประกอบด้วยเจตนาฆ่า ซึ่งคำว่า “เจตนา” ตามกฎหมายอาญา หมายถึง การกระทำที่รู้สำนึกในการกระทำ และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลของการกระทำนั้น พูดย่างๆ คือ ตั้งใจทำเพื่อให้เกิดผลตามที่ตั้งใจไว้นั่นเอง ในการปฏิบัติงานของแพทย์หรือเจ้าหน้าที่เรื่องการรักษาพยาบาล ย่อมประสงค์ที่จะทำให้ผู้ป่วยหายจากโรคร้าย คงไม่มีใครเจตนาจะรักษาให้ตาย ดังนั้นความผิดฐานนี้จึงเกิดขึ้นได้ยาก

๓. ความผิดฐานกระทำโดยประมาท ให้ผู้อื่นได้รับอันตรายสาหัส ตามมาตรา ๓๐๐ ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายสาหัสต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

และคำว่าอันตรายสาหัส หมายถึง (มาตรา ๒๕๗)

(๑) ตาบอด หูหนวก ลิ่นขาด หรือเสียนานประสาท

(๒) เสียวัววะสืบพันธุ์ ความสามารถสืบพันธุ์

(๓) เสียวแขน ขา มือ เท้า นิ้ว หรือ อวัยวะอื่นใด

(๔) หน้าเสียวโฉมอย่างติดตัว

(๕) แทะงูก

(๖) จิตพิการอย่างติดตัว

(๗) ทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยเรื้อรัง ซึ่งอาจถึงตลอดชีวิต

(๘) ทุพพลภาพ หรือเจ็บป่วยด้วยอาการทุกขเวทนาเกินกว่ายี่สิบวันหรือจนประกอบกรณีกิจตามปกติไม่ได้เกินยี่สิบวัน

ความผิดฐานนี้ เป็นข้อหาที่ฝ่ายผู้ป่วยหรือผู้เสียหายฟ้องร้องแพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ กรณีทำการรักษาพยาบาลแล้ว ผู้ป่วยเกิดการขึ้นมา เช่น พิการทางสมอง หรือ กรณีการแพทย์ของผู้ป่วยแล้วตาบอด เป็นต้น ซึ่งกรณีนี้ผู้ป่วยไม่เสียชีวิตแต่พิการ ส่วนว่ากระทำอย่างไรเป็นประมาทเดินเล่อก็เป็นไปตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๕๕ ที่กล่าวไว้ในเรื่องละเมิด

๔. ความผิดฐานกระทำโดยประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ตามมาตรา ๒๕๑ ซึ่งบัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

ความผิดฐานนี้ เป็นกรณีที่แพทย์ พยาบาล หรือเจ้าหน้าที่ ดูแลรักษาผู้ป่วยแล้วประมาทเดินเล่อ ทำให้ผู้ป่วยถึงแก่ความตาย เช่น กรณีผู้ป่วยประสบอุบัติเหตุมีอาการทางสมอง แต่แพทย์ให้กลับบ้านโดยให้ยาแก้ปวด แก้อักเสบ และไม่แนะนำให้สังเกตอาการ ต่อมาผู้ป่วยเกิดเลือดออกทางปาก จมูก เสียชีวิต เป็นต้น

๕. ความผิดฐานละทิ้งผู้ป่วย ตามมาตรา ๓๐๗ และมาตรา ๓๐๘

มาตรา ๓๐๗ บัญญัติว่า

“ผู้ใดมีหน้าที่ตามกฎหมาย หรือตามสัญญาต้องดูแลซึ่งพึ่งพาตนเองไม่ได้ เพราะอายุ ความเจ็บป่วย ภายพิการ หรือจิตพิการ ทอดทิ้งผู้ซึ่งพึ่งตนเองไม่ได้ โดยประการที่น่าจะเป็นเหตุให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

มาตรา ๓๐๘ บัญญัติว่า

“ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา ๓๐๖ หรือ ๓๐๗ เป็นเหตุให้ผู้ถูกทอดทิ้งถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๑ หรือ มาตรา ๒๕๘”

ความผิดฐานละทิ้งผู้ป่วยนี้ ต้องมีเจตนา โดยศาลมองว่า แพทย์ พยาบาล มีหน้าที่ตามสัญญาที่ต้องดูแลผู้ป่วย ซึ่งช่วยตัวเองไม่ได้ หากผู้ป่วยมีอาการไม่ดี แล้วไม่มาดูแลรักษา จนผู้ป่วยอาการหนักจนอาจเสียชีวิตหรือพิการ ก็ถือเป็นความผิดแล้ว เคยมีกรณีที่ญาติผู้ป่วยฟ้องคดีทางอาญาและทางแพ่ง โดยทางอาญาฟ้องในข้อหาละทิ้งผู้ป่วยด้วย กล่าวคือ เมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๕๕๐ เวลา

ประมาณ ๒๑.๐๐ น. นาง อ. มารดาใจทักอายุ ๔๗ ปี สูงประมาณ ๑๕๗ ซม. ตั้งครรภ์ประมาณ ๕ เดือน มีอาการเลือดออกทางช่องคลอด เข้ามาทำการรักษา ที่โรงพยาบาลแห่งหนึ่ง และได้มีเจ้าหน้าที่พยาบาลทำการตรวจอาการเบื้องต้น พบว่ามีเลือดออกจากช่องคลอดเป็นมูกเลือด ซึ่งเป็นอาการของคนใกล้คลอดแต่แพทย์ ค. แพทย์เวรและเป็นเจ้าของไข้ในขณะนั้น ได้แจ้งใจหรือประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรงมิได้ใช้ความระมัดระวัง ตลอดจนใช้ความรอบคอบตามวิสัยและพฤติการณ์ของแพทย์ให้เพียงพอ กล่าวคือแพทย์ ค. ได้ละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ ทอดทิ้งผู้ป่วย ปล่อยให้ผู้ป่วยไม่เอาใจใส่ดูแลนาง อ. โดยไม่มาปฏิบัติหน้าที่หรือปฏิบัติงานที่โรงพยาบาลแต่อย่างใด อีกทั้งไม่มาทำการดูแลเอาใจใส่ นาง อ. อย่างใกล้ชิด รวมถึงไม่ได้มาควบคุมดูแลการปฏิบัติงานของพยาบาลอย่างใกล้ชิด ในช่วงเวลาดังกล่าว แพทย์ ค. ได้แต่เพียงสั่งการทางโทรศัพท์ ให้พยาบาลให้ยาเร่งคลอดแก่นาง อ. และให้พยาบาลสังเกตอาการไปเรื่อยๆ โดยมีเจตนาจะให้มีการคลอดแบบธรรมชาติ ซึ่งตามปกติวิสัย ในภาวะเช่นนั้นอาการของนาง อ. ถือว่าอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนเป็นอย่างยิ่ง ตามวิชาชีพทางการแพทย์จะต้องทำการคลอดโดยวิธีผ่าตัด ซึ่งเป็นวิธีการที่ปลอดภัยเพื่อรักษาชีวิต นาง อ. และทารกในครรภ์ ต่อมาเมื่อวันที่ ๖ เมษายน ๒๕๕๐ เวลาประมาณ ๐๑.๐๐-๐๒.๐๐ น.

น้ำคร่ำในครรภ์ของนาง อ. ได้แตกและทารกมีอัตราการเต้นของหัวใจผิดปกติ พยาบาลได้รายงานให้แพทย์ ค. ทราบ แล้วทางโทรศัพท์ แต่แพทย์ดังกล่าวไม่มาดูแลรักษานาง อ. แต่อย่างใดเพียงแค่สั่งการทางโทรศัพท์เท่านั้น ต่อมาเวลาประมาณ ๐๒.๐๐-๐๒.๓๐ น. นาง อ. มีอาการตัวลาย ปลายมือปลายเท้าเย็น ริมฝีปากเขียว ซึ่งเป็นอาการขาดออกซิเจนอย่างรุนแรง เพราะเริ่มมีน้ำคร่ำเข้าไปอุดตันในเส้นเลือดและเสียชีวิตในเวลา ๑๓.๓๐ น. ด้วยสาเหตุนี้ น้ำคร่ำอุดตันในเส้นเลือดและเป็นการเสียชีวิตพร้อมทารกในครรภ์ การกระทำของแพทย์ ค. จึงเป็นการละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ละทิ้งผู้ป่วยและประมาทเดินเล่อ เป็นเหตุให้นาง อ. และทารกถึงแก่ความตาย ต่อมา เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๕๕๑ ศาลมีคำสั่งประทับรับฟ้อง

จำเลยข้อหา ทอดทิ้งผู้ป่วยตามมาตรา ๓๐๖ และมาตรา ๓๐๘ ยกฟ้องข้อหาประมาทเป็นเหตุให้ผู้อื่นถึงแก่ความตายและข้อหาละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบต่อมาโจทก์ขอถอนฟ้อง

๖. **ความผิดฐานเปิดเผยความลับ** ตามมาตรา ๓๒๓ ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่นโดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา ผู้พยาบาล หรือนักบวช หมอความ ทนายความหรือผู้สอบบัญชีหรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วย ในการประกอบวิชาชีพนั้นแล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๖ เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้รับการศึกษาอบรมในวิชาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่นอันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาจากการศึกษาอบรมนั้น ในประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

- มาตรานี้เป็นการล่วงรู้หรือได้ความลับของผู้อื่น โดยอาศัยเหตุที่มีหน้าที่หรือประกอบอาชีพ
- ความลับ หมายถึง ข้อเท็จจริงหรือวิธีการที่ไม่ประจักษ์แก่คนทั่วไป และเป็นสิ่งที่เจ้าของประสงค์จะปกปิดเพื่อกิจการส่วนตัว
- ความลับที่ล่วงรู้ไม่จำเป็นต้องเป็นความลับเกี่ยวกับเรื่องหรือหน้าที่ที่ตนทำอยู่ เช่น พนักงานสอบสวนล่วงรู้ความลับจากพยานที่มาให้การกับตน
- แม้ตนจะพ้นหน้าที่นั้นไปแล้ว นำไปเปิดเผยก็เป็นความผิด สำคัญอยู่ที่ตอนได้รับทราบความลับได้มาในขณะที่มีคุณสมบัติตามที่กฎหมายกำหนด ถ้าขาดคุณสมบัติจะเป็นเพียงผู้สนับสนุนเท่านั้น
- วรรคแรกขยายไปถึงผู้ทำหน้าที่ผู้ช่วยของบุคคลนั้นด้วย
- ผู้ช่วยไม่ได้หมายความว่า ต้องมีอาชีพดังกล่าวข้างต้น เพียงแต่เป็นผู้ช่วยในการประกอบวิชาชีพนั้นๆ เช่น เป็นลูกจ้างร้านขายยา ให้กับผู้จำหน่ายยา เป็นต้น
- เพียงแต่พฤติการณ์น่าจะเกิดความเสียหายกับบุคคลอื่นก็พอ
- ถ้าไม่ได้มาจากการทำหน้าที่ เช่น เดินผ่าน ได้ยิน ไม่ผิดตามมาตรานี้ แต่อาจผิดฐานหมิ่นประมาท

๗. **ความผิดฐานปลอมเอกสาร** ตามมาตรา ๒๖๔ ผู้ใด ทำเอกสารปลอมขึ้นทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด เติม ตัดทอนข้อความหรือแก้ไขโดยประการใด ๆ ในเอกสารที่แท้จริง หรือประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมในเอกสาร โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชน ถ้ากระทำเพื่อให้ผู้ใดผู้หนึ่งหลงเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

องค์ประกอบความผิด

๑. ทำเอกสารปลอมทั้งฉบับ หรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด
๒. เติมหรือตัดทอนหรือแก้ไขด้วยประการใดๆ เอกสารอันแท้จริง โดยตนไม่มีอำนาจกระทำ

ข้อสังเกต

๑. การทำเอกสารปลอมทั้งฉบับหรือแต่ส่วนหนึ่งส่วนใด ไม่จำเป็นต้องทำในเอกสารที่แท้จริง เช่น การนำสำเนาเอกสารที่ถ่ายจากต้นฉบับมาแก้ไขเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่า ตรงกับเอกสารจริง และน่าจะเกิดความเสียหาย เป็นการปลอมเอกสารทั้งฉบับ แม้จะไม่ได้แก้ไขในเอกสารที่แท้จริง
๒. การปลอมเอกสารตามมาตรานี้ ไม่จำเป็นต้องมีต้นฉบับเอกสารจริง
 ๑. เอกสารที่แท้จริงไม่ได้หมายความถึงความเท็จหรือความจริงของข้อความในเอกสาร แต่หมายถึง ความมีอยู่หรือไม่มีของเอกสารนั้นๆ เรื่องปลอมเอกสารเป็นเรื่องที่ทำเอกสารขึ้นเพื่อให้ผู้อื่นเชื่อว่าเป็นเอกสารที่แท้จริงที่ผู้อื่นทำขึ้น ส่วนเนื้อความจะเป็นจริงหรือเท็จไม่สำคัญ
 ๔. การทำเอกสารขึ้นเป็นของตนเองโดยไม่ได้มุ่งหมายให้ผู้เห็นเอกสารเข้าใจว่าเอกสารเป็นของผู้อื่นทำ แม้จะเป็นความเท็จแต่ไม่เป็นปลอมเอกสาร
 ๕. การประทับตราปลอมหรือลงลายมือชื่อปลอมเป็นการปลอมเอกสาร
 ๖. การลงลายมือชื่อของผู้อื่น แม้เจ้าของลายมือชื่อจะยินยอมให้ลงลายมือชื่อแทนก็เป็นการปลอมเอกสาร เพราะการลงลายมือชื่อปลอมเป็นองค์ประกอบความผิดฐานปลอมเอกสาร อย่างไรก็ตามต้องเป็นการทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อด้วย

วรรคสอง

ผู้ใดกรอกข้อความในแผ่นกระดาษหรือ วัตถุอื่นใด ซึ่งมีลายมือชื่อผู้อื่น โดยไม่ได้รับความยินยอมหรือโดย ฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่น ถ้ากระทำเพื่อนำเอกสารนั้นไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือประชาชน ให้ถือว่าผู้นั้นปลอมเอกสาร ต้องระวางโทษเช่นเดียวกับวรรคแรก

องค์ประกอบความผิด

๑. กรอกข้อความในกระดาษหรือวัตถุอื่นใด ที่มีลายมือชื่อผู้อื่น โดยไม่ได้รับความยินยอมหรือฝ่าฝืนคำสั่งของผู้อื่น
๒. ทำเพื่อนำเอกสารไปใช้ในกิจการที่อาจเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใดหรือประชาชน
 ๑. โดยเจตนา

มาตรา ๒๖๕ ผู้ใดปลอมเอกสารสิทธิหรือเอกสารราชการ ต้องระวางโทษจำคุก ๖ เดือนถึง ๕ ปี ปรับตั้งแต่ ๑,๐๐๐ ถึง ๑๐,๐๐๐ บาท

- เอกสารสิทธิ หมายถึง เอกสารแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน หรือระงับซึ่งสิทธิ

- เอกสารสิทธิ ที่แสดงฐานะบุคคลโดยไม่ก่อให้เกิดสิทธิ ไม่ใช่เอกสารสิทธิ เช่น ใบทะเบียนสมรส ใบอนุญาตขับขี่รถ

- เอกสารราชการ หมายถึง เอกสารที่เจ้าพนักงานได้ทำขึ้นหรือรับรองในหน้าที่ และหมายความรวมถึงสำเนาเอกสารนั้นๆ ที่พนักงานได้รับรองในหน้าที่ด้วย การรับรองหมายถึง รับรองว่ามีการทำเอกสารขึ้น ไม่ใช่การรับรองความถูกต้องของเอกสาร

ความผิดฐานนี้ ในเรื่องเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล คือ โจทก์มักกล่าวอ้างว่ามีการแก้ไข เพิ่มเติมเวชระเบียน เพื่อให้พ้นผิด ซึ่งจะเป็นประเด็นที่กล่าวอ้างในแทบทุกคดี ซึ่งแนวทางการจัดการ เวชระเบียนจะกล่าวในบทต่อไป

๘. ความผิดฐานรับรองเท็จ ตามมาตรา ๒๖๕ บัญญัติดังนี้

“ผู้ใดในการประกอบกิจการในวิชาแพทย์ กฎหมาย บัญชี หรือวิชาชีพอื่นใดทำคำรับรองเป็นเอกสารอันเป็นเท็จ โดยประการที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นหรือประชาชนต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ผู้ใด โดยทุจริตใช้หรืออ้างคำรับรองอันเกิดจากการ กระทำความผิดตามวรรคแรกต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน”

ความผิดฐานนี้ ต้องเป็นการกระทำเกี่ยวกับการประกอบวิชาชีพแพทย์ คือ การออก ใบรับรองแพทย์ หรือ การรับรองการเกิด หรือ การรับรองการตาย เป็นต้น

๙. ความผิดฐานทำเท็จ ตามมาตรา ๓๐๒ มาตรา ๓๐๓ มาตรา ๓๐๕

มาตรา ๓๐๒ บัญญัติว่า

“ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้น เป็นเหตุให้หญิงรับอันตรายสาหัสอย่างอื่นด้วย ต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่ เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท”

มาตรา ๓๐๓ บัญญัติว่า

“ผู้ใดทำให้หญิงแท้งลูกโดยหญิงนั้นไม่ยินยอม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี และปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท

ถ้าการกระทำนั้นเป็นเหตุให้หญิงถึงแก่ความตาย ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุก ตั้งแต่ห้าปีถึงยี่สิบปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงสี่หมื่นบาท”

มาตรา ๓๐๕ บัญญัติว่า

“ถ้าการกระทำความผิดดังกล่าวในมาตรา ๓๐๑ และมาตรา ๓๐๒ นั้น เป็นการกระทำของนายแพทย์และ

(๑) จำเป็นต้องกระทำ เนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ

(๒) หญิงมีครรภ์ เนื่องจากการกระทำความผิดอาญาตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๗๖ มาตรา ๒๗๗ มาตรา ๒๗๘ มาตรา ๒๘๒ มาตรา ๒๘๓ หรือมาตรา ๒๘๔

ผู้กระทำไม่มีความผิด

จะเห็นว่า การทำแท้งไม่ว่าจะ โดยผู้หญิงยินยอมหรือไม่ก็เป็นความผิด และหากมีเหตุทำให้หญิงนั้นได้รับอันตรายสาหัสหรือเสียชีวิต ต้องรับโทษหนักขึ้น แต่ก็มีข้อยกเว้นสำหรับแพทย์กรณี จำเป็นต้องกระทำเนื่องจากสุขภาพของหญิงนั้น หรือ หญิงมีครรภ์เนื่องจากถูกข่มขืนกระทำชำเราหรือหลอกลวงค้าประเวณี หรืออนาจาร อย่างไรก็ตามแพทย์ยังต้องดูข้อบังคับแพทยสภาว่าด้วยหลักเกณฑ์การปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ ตามมาตรา ๓๐๕ แห่งประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. ๒๕๔๘ ด้วย คือ

(๑) จะกระทำได้เมื่อหญิงนั้นยินยอม

(๒) ต้องกระทำโดยแพทย์ผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรมตามกฎหมาย

(๓) ต้องกระทำในสถานพยาบาล ดังนี้

- โรงพยาบาล หรือหน่วยงานของรัฐที่ให้บริการผู้ป่วยไว้ค้างคืน หรือสถานพยาบาลเวชกรรมที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล

- คลินิกเวชกรรม ตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล โดยสามารถปฏิบัติเกี่ยวกับการยุติการตั้งครรภ์ทางการแพทย์ที่อายุครรภ์ไม่เกินสิบสองสัปดาห์

(๔) แพทย์ผู้กระทำการยุติการตั้งครรภ์ ต้องทำรายงานเสนอแพทยสภาตามเงื่อนไขและระยะเวลาในแบบฟอร์มที่แพทยสภากำหนด

หากได้ดำเนินการตามที่กฎหมายทั้งสองฉบับแล้ว จะไม่มีความผิดฐานทำแท้ง

๑๐. ความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพ ตามมาตรา ๓๑๐ และมาตรา ๓๑๑

มาตรา ๓๑๐ บัญญัติว่า

“ผู้ใดหวังเหนี่ยวหรือกักขังผู้อื่น หรือกระทำความด้วยประการใดให้ผู้อื่นปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปีหรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหวังเหนี่ยว กักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตาย หรืออันตรายสาหัส ผู้กระทำต้องระวางโทษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๒๕๐ มาตรา ๒๕๗ หรือมาตรา ๒๕๘

มาตรา ๓๑๑ บัญญัติว่า

“ผู้ใดกระทำโดยประมาท และการกระทำนั้นเป็นเหตุให้ผู้อื่นถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขังหรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกาย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ถ้าการกระทำผิดตามวรรคแรก เป็นเหตุให้ผู้ถูกหน่วงเหนี่ยว ถูกกักขัง หรือต้องปราศจากเสรีภาพในร่างกายนั้นถึงแก่ความตาย หรือรับอันตรายสาหัส ผู้นั้นต้องระวางโทษ ดังที่บัญญัติในมาตรา ๒๕๑ หรือ มาตรา ๓๐๐

จะเห็นว่า การหน่วงเหนี่ยวหรือกักขังให้ปราศจากเสรีภาพในร่างกาย มีทั้งที่เป็นเจตนาและประมาท เรื่องเหล่านี้ในโรงพยาบาลของรัฐอาจมีน้อย เว้นแต่ในโรงพยาบาลที่ดูแลรักษาเกี่ยวกับจิตเวช ในโรงพยาบาลเอกชนมีโอกาสมากกว่า เช่นกรณีผู้ป่วยไม่มีเงินจ่ายแล้วหน่วงเหนี่ยวไว้ อาจเข้าข่ายความผิดฐานนี้ได้ เพราะคำรักษาพยาบาลเป็นเรื่องเรียกร้องในทางแพ่ง อย่างไรก็ตามมีกฎหมายว่าด้วยสุขภาพจิต ให้อำนาจคณะกรรมการบำบัด ซึ่งประกอบด้วยบุคคลคณะหนึ่งในสถานพยาบาลทางจิตเวช หรือที่กฎหมายกำหนดไว้สามารถควบคุมตัวผู้ป่วยเพื่อการรักษาไว้ได้ ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนด อันเป็นกฎหมายเฉพาะที่ยกเว้นความผิดตามกฎหมายอาญาในความผิดเกี่ยวกับเสรีภาพได้

๑๑. ความผิดฐานปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ ตามมาตรา ๑๕๗ บัญญัติว่า

“ผู้ใดเป็นเจ้าพนักงาน ปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด หรือปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิบปี หรือปรับตั้งแต่สองพันบาทถึงสองหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานนี้ ผู้กระทำต้องเป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งหมายถึง ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐนั่นเอง หากเป็นเอกชนไม่มีความผิดฐานนี้ องค์ประกอบความผิดมี ๒ ส่วนคือ

- เป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ตามกฎหมาย แล้วเจตนาปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ คือ ไม่ถูกต้อง หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย
- เป็นเจ้าพนักงาน มีหน้าที่ตามกฎหมาย แล้วเจตนาปฏิบัติหน้าที่หรือไม่ปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริต คำว่า “โดยทุจริต” หมายถึง การแสวงหาประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อประโยชน์ของคนหรือผู้อื่น กรณีนี้มีตัวอย่างที่โจทก์ฟ้องแพทย์เนื่องจากไม่ไปชันสูตรพลิกศพแล้วให้ความเห็นซึ่งมีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

คดีนี้โจทก์ฟ้องความว่าผู้ตายซึ่งเป็นสามีโจทก์ขับรถจักรยานยนต์เที่ยวชนเสาประตูรั้วบ้านเสียชีวิต จำเลยซึ่งเป็นแพทย์ได้แสดงสาเหตุการตายของผู้ตายไว้ในรายงานการชันสูตรพลิกศพของสถานีตำรวจภูธร ป. ในส่วนความเห็นของแพทย์ว่า “ เนื่องจากผู้ตายมีโรคประจำตัว คือโรคความดันโลหิตสูง โรคกล้ามเนื้อหัวใจขาดเลือดและหัวใจเต้นผิดจังหวะ (รักษาประจำที่โรงพยาบาลใกล้บ้าน) เกิดมีอาการหัวใจวายกะทันหันขณะขับจักรยานยนต์เข้าบ้านทำให้

สันนิษฐานได้ว่าสาเหตุการตายน่าจะเกิดจากระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลวจากหัวใจวายเฉียบพลัน” และการที่จำเลยซึ่งปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพได้แสดงสาเหตุการตายโดยไม่นำศพผู้ตายส่งตรวจพิสูจน์ที่สถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพื่อหาสาเหตุการตายที่แท้จริงแต่กลับตรวจโดยการสอบถามและสรุปความเห็นของผู้ตายเสียชีวิตด้วยอาการหัวใจวายเฉียบพลัน จึงถือว่าเป็นการกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดในตำแหน่งอันเป็นการปฏิบัติหน้าที่หรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยทุจริตเป็นเหตุให้บริษัทประกันภัยไม่จ่ายเงินตามสัญญาประกันภัยให้แก่โจทก์และนาย ก. ผู้มีสิทธิได้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย ขอให้ลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา ๑๕๗ ซึ่งศาลชั้นต้นได้สวนมูลฟ้องแล้วเห็นว่า คดีไม่มีมูล พิพากษายกฟ้อง โจทก์อุทธรณ์

คดีนี้ประเด็นสำคัญในชั้นอุทธรณ์มีว่า

๑. จำเลยซึ่งเป็นแพทย์ผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพผู้ตายมอบหมายให้พยาบาลไปทำการชันสูตรพลิกศพแทนจำเลยนั้น ชอบหรือไม่

๒. การที่จำเลยทำความเห็นเกี่ยวกับสาเหตุการตายโดยมิได้ส่งศพไปตรวจพิสูจน์เป็นการกระทำที่ ชอบหรือไม่

ประเด็นที่ ๑. ศาลอุทธรณ์เห็นว่า จำเลยซึ่งเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาล ป.

และเป็นเจ้าพนักงานมีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพตามกฎหมาย ในคืนเกิดเหตุได้ปฏิบัติหน้าที่เป็นแพทย์เวร ได้รับแจ้งถึงการตายของนาย ป. แต่ขณะนั้นจำเลยต้องรักษาผู้ป่วยซึ่งเป็นเด็กประสบอุบัติเหตุทางรถยนต์ อันเป็น

เหตุฉุกเฉิน จำเลยจึงมอบหมายให้นาย อ. ซึ่งเป็นพยาบาลที่ผ่านการอบรมหลักสูตรการชันสูตรพลิกศพทางนิติเวชจากสถาบันนิติเวช สำนักงานตำรวจแห่งชาติไปทำการชันสูตรพลิกศพผู้ตายแทนจำเลยนั้น แม้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา ๑๔๘ และ ๑๕๐ จะกำหนดว่ากรณีมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลใดตายผิดธรรมชาติ เช่น ตายโดยอุบัติเหตุให้มีการชันสูตรพลิกศพโดยแพทย์โรงพยาบาลของรัฐและพนักงานสอบสวนแห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่ก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาจากแนวทางปฏิบัติงานชันสูตรพลิกศพกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๕๑ ในข้อ ๒.๘ แล้ว จะเห็นได้ว่า ถ้าแพทย์มีเหตุจำเป็นไม่สามารถไปชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุได้ อาจมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ของโรงพยาบาลที่ผ่านการอบรมทางนิติเวชศาสตร์ไปร่วมตรวจชันสูตรพลิกศพในที่เกิดเหตุเบื้องต้นแล้วรีบรายงานให้แพทย์ทราบโดยเร็ว ดังนั้นการที่นาย อ. พยาบาลโรงพยาบาล ป. ซึ่งผ่านการอบรมดังกล่าว ได้รับมอบหมายจากจำเลยให้ไปชันสูตรพลิกศพแทนจำเลยเพราะจำเลยมีเหตุจำเป็นฉุกเฉิน จึงเป็นเรื่องที่นาย อ. และจำเลยปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการชันสูตรพลิกศพโดยชอบแล้ว

ประเด็นที่ ๒. ศาลอุทธรณ์เห็นว่าแม้จำเลยจะได้รับบอกเล่าเกี่ยวกับศพผู้ตายจากนาย อ. โดยมิได้ไปด้วยตนเอง แต่ข้อเท็จจริงปรากฏว่าจำเลยบันทึกสภาพของศพและแสดงเหตุที่ผู้ตายถึงแก่ความตายในรายงานการชันสูตรพลิกศพโดยพิจารณาจากรายงานการตาย (REPORT OF DEATH) และ

บันทึกการตรวจผู้ป่วยนอก โดยในส่วนของเนื้อหาตามรายงานการตายได้ความว่าศพผู้ตายมีรอยแผลลอกผิวหนังลักษณะบริเวณหน้าผากและดั้งจมูกกับมีบาดแผลลักษณะที่ได้จมูกเหนือริมฝีปากบนยาว ๑ เซนติเมตร และลึก ๑.๕ เซนติเมตร สอดคล้องกับภาพถ่ายผู้ตายที่นาย อ. ถ้ายไว้จะเห็นได้ว่าไม่มีบาดแผลร้ายแรงอันจะเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายอีกทั้งพบว่ากระดูกต้นคอและกระดูกซี่โครงของผู้ตายก็ไม่ได้หัก ดังนั้นการที่จำเลยพิจารณาบาดแผลภายนอกของผู้ตายและตรวจสอบประวัติการรักษาโรคหัวใจของผู้ตายแล้วลงความเห็นว่าสาเหตุการตายน่าจะเกิดจากระบบไหลเวียนโลหิตล้มเหลวจากหัวใจวายเฉียบพลัน จึงเป็นกรณีที่จำเลยตรวจสอบข้อมูลหลักฐานและให้ความเห็นไปตามหลักวิชาการทางการแพทย์ หาใช่เป็นเรื่องที่จำเลยคาดเดาหรือสันนิษฐานเอาเองตามอำเภอใจไม่ ส่วนที่จำเลยไม่ส่งไปผ่าพิสูจน์โดยมีความเห็นถึงสาเหตุการตายแตกต่างกับพนักงานสอบสวนที่เห็นว่าผู้ตายน่าจะถึงแก่ความตายโดยอุบัติเหตุขับรถเฉี่ยวชนเสาประตูรั้วบ้านนั้น เห็นว่าหากโจทก์ ญาติของผู้ตายหรือพนักงานสอบสวนเชื่อว่าผู้ตายถึงแก่ความตายโดยอุบัติเหตุ

และสมควรชั้นสูตรพลิกศพอย่างละเอียดด้วยการผ่าศพหาสาเหตุการตาย โจทก์หรือญาติของผู้ตายย่อมมีสิทธิ์ขอให้เจ้าพนักงานดำเนินการดังกล่าวได้ สำหรับพนักงานสอบสวนซึ่งเป็นเจ้าพนักงานผู้ทำการชันสูตรพลิกศพก็มีอำนาจเช่นเดียวกับจำเลยซึ่งเป็นแพทย์ โดยมีอำนาจสั่งให้ผ่าศพเพื่อหาสาเหตุการตายได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๑๕๑ แต่โจทก์ ญาติของผู้ตาย หรือพนักงานสอบสวนก็ไม่กระทำเช่นนั้น การที่จำเลยเห็นว่าสาเหตุการตายของผู้ตายน่าจะเกิดจากระบบไหลเวียนล้มเหลวจากหัวใจวาย

เฉียบพลันและไม่จำเป็นต้องผ่าศพเพื่อหาสาเหตุการตาย จึงเป็นเรื่องที่จำเลยสามารถชี้มูลพินิจได้ตามกฎหมาย ไม่ถือเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบตามที่โจทก์กล่าวหา

การที่จำเลยมีความเห็นถึงสาเหตุการตายไม่ตรงกับความเห็นของโจทก์และพนักงานสอบสวนไม่ใช่เรื่องที่จำเลยกระทำความผิดคิดมิชอบที่ต้องรับโทษทางอาญา จำเลยไม่มีผลประโยชน์ได้เสียเกี่ยวข้องกับการตายของผู้ตายในทางใดๆ ฟังไม่ได้ว่าเป็นการกระทำโดยเจตนาเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์หรือเป็นการปฏิบัติหรือละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น การให้ความเห็นถึงสาเหตุการตายดังกล่าว จำเลยได้กระทำไปตามหลักวิชาการและมาตรฐานวิชาชีพทางการแพทย์แล้ว คดีโจทก์ไม่มีมูลความผิดที่ควรประทับฟ้องไว้พิจารณา พิพากษายืน

เมื่อพิจารณาประกอบกับการประกอบวิชาชีพของแพทย์หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในการรักษาพยาบาล น่าจะไม่เข้าข่าย เพราะเชื่อว่า คงไม่มีใครเจตนาไม่ทำตามหน้าที่หรือละเว้นการทำตามหน้าที่ เพื่อให้เกิดความเสียหาย หรือ เพื่อประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายเพื่อประโยชน์ของตนหรือผู้อื่น อย่างไรก็ตาม หากถูกฟ้องข้อหานี้ก็จะต้องนำสืบต่อสู้ว่า ไม่ได้เจตนาและไม่ได้มีผลประโยชน์อะไร ก็น่าจะพ้นความรับผิดชอบได้